

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Величко Панайотов, Катедра по славянско езикознание
на ФСФ при СУ «Св. Климент Охридски»,
член на Научно жури, определено със заповед № 1446/15.05.2015 на Ректора на
Югозападния университет „Неофит Рилски” в процедура за присъждане на
научната и образователна степен «доктор», по професионално направление
2.1. Филология, научна специалност: „Славянски езици (словенски език)“

Съдържание и структура на работата

В представения за обсъждане труд *Проблемът за определителния член в словенския език (в диахронен и синхронен аспект)* авторът се е насочил към едно интересно морфологично явление от словенския език, неизследвано у нас, а поради разговорния си характер - недостатъчно проучено и в словенското езикознание и в този смисъл изборът на тема е много сполучлив.

Работата съдържа 247 страници, като в структурата на текста са обособени 10 части: увод, пет глави, заключение, четири приложения и библиография. В така заложената организация на труда присъстват всички необходими атрибути на дисертацията като жанр на научния стил, а достатъчната кохезия между отделните микротекстове и вътрешната логика на тяхната подредба спомага за спояването и изграждането на макротекста като единна цялост. Предметът и обектът на изследване са ясно и пределно детайлно очертани, за обект на изследването се определя „морфологичната категория детерминация при имената в словенския език“, а като предмет на изследване - „*определителният член та* (включително фонетичните му варианти в различните диалекти) като морфологично средство за изразяване на граматичното значение определеност в словенския колоквиален език“. Поставените многобройни цели и задачи се преследват посредством описаните в теоретичната част методи и подходи (съпоставителен метод, синхронен подход, диахронен подход, сравнително-исторически метод, общонаучните методи анализ, аналогия, синтез и обобщение). Описвайки своя инструментариум, дисертантът се опира върху постиженията преди всичко на пражкия и руския структурализъм (Трубецкой, Якобсон, Смирницки, Бондарко), съобразени с интерпретацията им от И. Куцаров и други лингвисти у нас.

Темата е предопределила и подбора на източниците за емпиричен материал – използвани са само записани диалектни и фолклорни текстове и езиков материал от интернет форуми и от социалните мрежи, с оглед на некнижовния характер на изследваното явление. Всичко това допринася за репрезентативността на резултатите и изводите.

В прегледа на изследванията по темата наред с някои по-кратки текстове е обстойно представена студията на Франц Марушич и Рок Жауцер, като най-обширното проучване върху определителния член в словенския език досега.

В последвалото същинско изложение са обособени пет глави: ПЪРВА ГЛАВА **СЪПОСТАВИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ОПРЕДЕЛИТЕЛНИЯ ЧЛЕН И ФОРМИТЕ НА ПОКАЗАТЕЛНОТО МЕСТОИМЕННИЕ ТА**; ВТОРА ГЛАВА **ЧАСТИ НА РЕЧТА, КОИТО СЕ ЧЛЕНУВАТ**; ТРЕТА ГЛАВА **МОРФОЛОГИЧНАТА КАТЕГОРИЯ ДЕТЕРМИНАЦИЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА ОПРЕДЕЛИТЕЛНИЯ ЧЛЕН**; ЧЕТВЪРТА ГЛАВА **СИНТАКТИЧНА СЛУЖБА НА ЧЛЕНУВАНИТЕ ФОРМИ** и ПЕТА ГЛАВА **УПОТРЕБА НА ОПРЕДЕЛИТЕЛНИЯ ЧЛЕН В ПЕРИОДА XV – XIX ВЕК**. Поради жанровото ограничение на обема на настоящия текст тук няма да се спирам подробно на всяка глава, а ще споделя най-общите си впечатления. В отделните глави поетапно се изпълняват набелязаните цели и задачи, като по подходящ начин се съчетават синхронният подход, прилаган в първите четири глави, с диахронния в последната пета глава. Следва се посоката от употребата в живата реч към теоретичната постройка на морфологичната категория детерминация и изграждащите я грамеми, а впоследствие се полагат мостове от морфологичното към синтактичното равнище на езика и от съвременното състояние към предходното развитие. Текстът на езиковия анализ се редува с илюстративния текст, а графичното оформление в повечето случаи подпомага прочита.

В заключението дисертантът е представил в синтетичен вид основните 7 извода от работата си по проблема за определителния член в словенски език. **Първият** от тях е свързан с идентификацията на словенския определителен член като неизменяема проклитика без собствено ударение и с граматикализация на семантиката в резултат на отслабена деиктичност. Той не

определя всички членове на именната група, а само признака, означен с атрибутивното име. **Вторият** извод подчертава връзката на определителния член с категорията *прилагателно име* и в по-широк смисъл - с атрибутивните имена (прилагателните имена, редните числителни имена и наречията, образувани от редни числителни, личните притежателни местоимения и възвратното притежателно местоимение, показателните местоимения *ta*, *tisti*, *oni*), т.е. имената, които приписват признак на определяемо, без да назовават. В **третия** извод граматичната категория детерминация се определя като самостоятелна категория на прилагателното име, свързана с признаците на предметите, а не със самите предмети. **Четвъртият** извод полага в словенската морфологична система категорията *детерминация на прилагателните имена*, изградена от грамемата *определеност на признака* (маркиран член) и грамемата *неопределеност на признака* (немаркиран член). В **петия** извод е определена индивидуализиращата функция на определителния член *ta*. **Шестият** извод подчертава фиксираността в позицията на словенския определителен член винаги преди определението. **Седмият** извод е резултат от генетичната интерпретация на словенския определителен член, който според дисертанта е наследник на *определената (дългата) форма* на прилагателните имена, т.е. на сложното им склонение, като израз на тенденция за експлициране на категорията определеност при някои атрибутивни имена, тенденция, намерила в определителния член новото си изразно средство.

Ценни като справочник са и четирите приложения към основния текст, включващи карта на словенските диалекти, дистрибуция на определителния член в отделните диалекти и два катехизиса от 16 в.

Библиографията включва 36 цитирани заглавия, свързани с различни аспекти на изследването, 36 книжни източника и 128 интернет източника на ексцерпирания материал и свидетелства за широката осведоменост на автора по изследваната проблематика. В основния текст е използвано експлицитно цитиране и не бяха открити липси и несъответствия в библиографията.

Авторефератът се състои от 67 страници, в които точно и в синтезиран вид са представени основните моменти от дисертационния труд, както и изискваната по процедурата информация относно приносите на автора и

публикациите му по темата. В подредбата му личи умение за синтетично мислене: обобщен е един сложен текст, като балансирано са застъпени отделните микротема, без това да води до съществени семантични загуби. Коректно са изведени приносите на дисертацията

Трудно могат да се отправят **критични** бележки към представения дисертационен труд, издаващ високата ерудираност на своя автор. В цялата работа личи овладяност на книжовния български език и на стилистичните изразни средства. Изолираните отделни механични грешки (напр. на стр. 96 „... в зависимост от това дали притежаваният обектът принадлежи на говорещия“) по никакъв начин не променят отличните впечатления от труда.

Бих отправил една препоръка по отношение на терминологията. При разграничаване на определеността на формата от вътрешно присъщата определеност (на стр. 42 в дисертацията) да се използва адхерентна в първия случай и инхерентна определеност във втория.

Заключение

Според представените документи процедурата е в съответствие с изискванията на нормативната уредба (Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ЮЗУ; Закона за висшето образование; Закона за развитие на академичния състав в Република България и др. свързани нормативни актове).

Имайки предвид качествата на представения за оценка текст, притежаващ характеристиките на дисертационен, и автореферата на дисертанта, смятам, че те го представят като един изграден езиковед с оформен собствен профил и потенциал за научно развитие. Затова бих искал да изразя убедено мнението си, че на колегата Милен Илиев Малаков може да бъде присъдена научната и образователна степен «доктор».

София, 15.06.2015 г.

(доц. д-р В. Панайотов)